

Странджанската боровинка в източнубуковите гори на Природен парк „Странджа“

Д-р инж. Дико ПАТРОНОВ

Една от перлите в огърлицата на уникалната растителност на планината Странджа е странджанската боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*). Първото ботаническо съобщение за този вид е дадено от Борис Стефанов през 1923 г. като резултат от няколкото ботанически експедиции в Странджа след 1920 година. Превръщайки се в галеник на ботаниците и лесовъдите след влизането на тези земи в Царство България, Странджа разкрива невидано за Европа растително разнообразие, с останки от древните империи на света.

Тогава младите ботаници и лесовъди Борис Стефанов, Николай Стоянов, Даки Йорданов, изследвайки планината, констатирали и нарастващото човешко въздействие и натоварване на природата в смутното следвоенно време. Резултат на това в края на 20-те години на XX век са и апелите за опазване на естествената природна среда и отделянето на охраняеми територии с първия резерват в България - „Силкосия“.

Поглеждайки във времето назад (почти 100 години), за нас са важни техните послания и свидетелства за състоянието на горите и за антропогенното натоварване в покритата със селища и колиби планина и стотиците хиляди домашни животни, бродещи из горите. Предмет на тази публикация е съдбата на странджанската боровинка, рядък и защитен вид, вписан в „Червената книга на Република България“ като застрашен от изчезване. Тази оценка е била дадена от Даки Йорданов още през 1938 година: „...Що се отнася до бъдещето на странджанската растителност, трябва да се каже, че тя ще продължава да се развива още повече под знака на човешкото влияние. Флората ѝ ще обеднява на спонтанни видове, а ще се обогатява сигурно на рудерални и полурудерални такива. Така в най-близко време ще изчезнат от флората ѝ видове като *Taxus bacata* (тис), *Ulmus montana* (планински бряст), *Vaccinium arctostaphylos* (кавказка боровинка) и други“. Тази категорична оценка авторът прави, анализирайки отрицателните последици от повсеместните и безразборни сечи в горите и пашата на домашни животни - кози, овце и крави.

В началото на 90-те години в Бургаската районна дирекция по горите беше подета кампания за запазване на редките и защитените видове от странджанската флора. Бяха издирени и съхранени в резервата „Тисовица“ и защитена местност „Марина река“ последните останали шест дръвчета от тис. В резултат на маршрутни издирвателни действия в първото установено находище на странджанската боровинка през 1991 г. в м. Руденово беше обявена защитена местност.

В следващите десетина години бяха идентифицирани няколко участка с боровинки в източнубуковите гори от зоната на странджанската зеленика до най-високите части на Странджа. Анализът на получената информация ни даде основание да отделим местообитанията на боровинката в източнубуковите гори със зеленика от тези в източнубуковите гори, в които боровинката е самостоятелен подлес във високата част на планината до 650 м надморска височина.

В буковите гори, където зелениката е едификатор, странджанската боровинка е елемент на подлеса - единично или на малки групи в осветлените, проредени части на гората, рядко и предимно в кра-

ищата на зелениката по билата. Определени са десетина такива находища.

В източнубуковите гори, в които странджанската боровинка е едификатор и формира подлеса, бяха установени находища с площ от 1 до 30 дка в диапазона от 250 до 650 м надморска височина. Това е уникалната източнубукова гора с подлес от странджанска боровинка - фрагментирана, останки от една по-голяма територия в миналото. Общата установена площ на подделите с такава гора е около 230 ха, а редуцираната площ на покритие с подлес от странджанска боровинка е 25 хектара.

Потвърждават се думите на Даки Йорданов за изчезването на странджанската боровинка заради сеч и паша. Че пашата е била един от ограничителните фактори, съдим по местата, където боровинката е останала - по урвести и скалисти части на склонове и край дълбоки долове, или далече от селища и колибарски кошари. Това се потвърждава и от сведенията на жители на с. Кондолово от 50-те години на миналия век.

Решаващ ограничител на площите, заети с боровинка, са се оказали т.нар. сечи за реконструкция с цел повишаване на производителността на горите. В горската типология от 60-те години на миналия век боровинката не е включена в определените типове гора, колкото и куриозно да звучи това, а нейните местообитания са предвидени за голи сечи и залесяване с иглолистни. Това са нискобонитетните източнубукови гори с участие на калуна и върху частично ерозирани почви с характер на редини. Това са именно типичните източнубукови гори с боровинка - просветлени и създаващи условия за нейното устойчиво развитие.

По-голямата част от днешните фрагментирани находища на такива гори са останки от незасегнати от реконструкцията части или неизсечени неатраaktivни за дърводобив участъци.

Ако всички предвидени за реконструкция гори са били изсечени и залесени с иглолистни, боровинката практически щеше да изчезне от планината. От 13 определени от нас находища на боровинка само в два подотдела в м. Сминеново и в резерват „Витаново“ гората е запазена цялостно и в естествен вид.

Обобщавайки състоянието на източнубуковата гора с подлес от странджанска боровинка, останала с фрагментирано и ограничено по площ разпространение, трябва да го оценим като рисково

лошо. Проведената в тях досега стопанска дейност е с трайни отрицателни последици както по отношение на заетата площ, така и в подмяната на гората с неместни видове и пълно разпадане на популациите. В няколко находища, където гората е подмладена от възобновителни сечи, или в резултат на спонтанно разпадане на иглолистните култури, боровинковите храсти загиват под гъстия склоп на новата гора. Жизненоважно условие за успешно поддържане на източнобуковата гора с боровинка е отвореността на насажденията до редини, в неатраaktivна за дърводобив нископроизводителна гора.

Това, че странджанската боровинка е описана в резерватите „Силкосия“ и „Узунбуджак“, в защитена местност „Руденово“, а най-запазеното и голямо новооткрито находище се намира в резервата „Витаново“, означава, че сме взели мерки за нейното запазване от изчезване. Важно беше и създаването на подтип „Източнобукова гора с боровинка“ към местообитание „Западнопонтийски бу-

кови гори“, за да се заостри вниманието върху съществуването на тази гора в Европа. От друга страна, в разработените „Режими за устойчиво управление на горите в „Натура 2000“ за източнобуковата гора със странджанска боровинка (на курioзно малка площ) са предвидени такива дърводобивни действия като за обширни горски масиви. Критичното състояние, в което се намира странджанската боровинка в източнобуковите гори, налага

щадящи мерки - запазване на естествения характер на ограничените, съхранени в естествен вид, площи и възстановителни действия в подменените в миналото с иглолистни видове гори. Естественият ход на разпадане и трансформационните сечи в тях, там където бяха проведени, са определено с положителен ефект за възстановяване на боровинковите популации.

Тези мерки трябва да бъдат приложени при новата инвентаризация на горите и изработването на стопански планове през 2017 г. в Горските стопанства в Малко Търново, Кости и Държавното ловно стопанство „Граматиново“.

WM

Wood-Mizer®

LX
100

XFRAME

Конструкцията xFRAME се движи на две релси по дължина и дава на оператора отлична видимост в зоната на рязане.

Нов икономичен банциг
от Wood-Mizer

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. Стар Лозенски път 38
office@ecotechproduct.com

тел/факс: 02 / 979 17 10
тел: 089 913 31 17

www.wood-mizer.bg